

ZONE DEGRADATE ȘI NECESITATEA DE REVITALIZARE URBANĂ A ORAȘULUI CĂUȘENI

Radu PANUȚĂ

Departamentul Agronomie și mediu, ECO-203, Facultatea de Științe Agricole, Silvicultură și ale Mediului, Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova

Autorul corespondent: Panuță Radu, radu.panuta@am.utm.md

Coordonator științific: Olesia COJOCARU, dr., conf. univ., FȘASM, UTM

Rezumat. *Ultima jumătate de secol a cunoscut o creștere a conceptului de regenerare în dezvoltarea urbană. Vorbim despre transformarea zonelor urbane degradate și anume gentrificare. Principala metodă și mijloc de rezolvare a întrebărilor de cercetare este analiza zonelor urbane contemporane prin gentrificare. Procesul de gentrificare este de obicei rezultatul unui aflux de oameni cu venituri mari din orașele și regiunile învecinate, făcând zona mai atractivă. Subiectul lucrării este revitalizarea zonelor urbanizate, luate în considerare din punct de vedere al importanței zonelor degradate și obiecte care necesită măsuri de adaptare, protecție și creație în acest proces. Cercetarea se concentrează pe orașul Căușeni, a cărei origine industrială, istorie și dinamica de dezvoltare fac necesară desfășurarea activităților de revitalizare. Scopul acestui studiu este de a analiza distribuția zonelor degradate și de a identifica măsurile de restaurare implementate și planificate în oraș. Dezvoltarea orașului Căușeni și dezvoltarea pe termen lung a teritoriului acestuia au determinat împărțirea acestuia în mai multe componente importante, fiecare dintre aceste districte reprezentând o formațiune multifuncțională. Prin urmare, au fost luate în considerare trei domenii în ceea ce privește unii indicatori. De exemplu: social, ecologic, spațial funcțional și tehnic.*

Cuvinte cheie: dezvoltare durabilă, ecologie, gentrificare, mediu ambiant, regenerare.

Introducere

Activitățile de revitalizare întreprinse în zonele și instalațiile degradate fac parte din acest proces. Profitând de oportunitățile inerente acestora, pe de o parte, dă o a doua viață țesutului urban și, pe de altă parte, previne dispersarea clădirilor, reduce presiunea urbanizării asupra zonelor deschise, permite menținerea continuității sistemelor naturale, schimbă imaginea zonelor urbanizate și îmbunătățește calitatea vieții umane și a mediului înconjurător. Aceste activități fac parte din transformarea și dezvoltarea orașelor postindustriale către orașe durabile, având grijă de identitatea, ordinea spațială și arhitectura lor, asigurând atractivitatea mediului și a vieții, precum și o calitate ridicată a vieții. Efectele lor sunt vizibile în peisaj, afectează și piața muncii, atractivitatea spațiilor urbane, calitatea recreerii și a locuirii în comunitățile urbane [6].

Zonele degradate au o valoare mai mică din cauza utilizării necorespunzătoare sau abandonului, deci pot avea un impact negativ asupra mediului. Ele pot fi reactivate prin renovare și astfel contribuie la utilizarea eficientă a spațiului și la crearea locurilor mai atractive pentru muncă și viață. O zonă urbană degradată este o zonă din cadrul așezărilor urbane care este degradată din punct de vedere al stării, caracteristicilor și aspectului său din cauza utilizării necorespunzătoare sau abandonate. Aceasta poate prezenta diferite tipuri și grade de degradare în funcție de criterii fizice, funcționale, de mediu și sociale. Sarcina definește zonele urbane degradate în funcție de tipul și gradul de degradare pe unitate de amenajare a teritoriului [2].

La începutul secolului al XXI-lea, mai mult de 50% din populația lumii locuiesc în orașe. Până în 2050, acest procent va depăși 60%, cea mai mare parte a creșterii având loc în Asia și Africa. Începând cu 2020, există 31 de mega-orașe, orașe a căror populație depășește 10 milioane și 987 de orașe mai mici ale căror populații sunt mai mari de 500 de mii, dar mai puțin de 5 milioane în lume. Până în 2030, vor exista peste 41 de mega-orașe și 1290 de orașe mai mici. Cu toate acestea, nu toate orașele sunt în creștere. Din punct de vedere ecologic, factorii de stres și cei contaminanți afectează

în mod semnificativ flora și fauna acvatică. Pierderea habitatului este cea mai mare amenințare pentru biodiversitate. Urbanizarea nu numai că distruge și fragmentează habitatele, ci modifică și mediul însuși. De exemplu, defrișarea și fragmentarea terenurilor forestiere duc la degradarea și pierderea habitatului interior al pădurii, precum și la crearea habitatului de la marginea pădurii. Orașele au adesea temperaturi ambientale mai ridicate decât zonele rurale, fenomen numit efect de căldură urbană. Efectul negativ al expansiunii și al urbanizării în sine poate fi minimizat printr-o planificare și proiectare adecvate. Planificarea cu natura nu este nouă, dar a fost recunoscut abia recent că supraviețuirea umană se bazează pe coexistența cu biodiversitatea și comunitățile native [12].

Regenerarea urbană este un proces complex de scoatere din criză a zonelor urbane degradate specifice, prin acțiuni teritoriale integrate a guvernelor locale și parteneriate locale, regionale și naționale eficiente bazate pe programe de regenerare. Până în prezent, 13 orașe au un program de revitalizare urbană și pe el s-au bazat diverse proiecte — spații de agrement pentru copii, renovarea zonelor de sport, îmbunătățirea condițiilor de viață pentru copii, tineri și bătrâni și altele [10]. În ceea ce privește politica de revitalizare urbană, abordările inovatoare se concentrează pe transformarea zonelor degradate în medii urbane favorabile vieții și activităților umane în conformitate cu nevoile și interesele locuitorilor acestora. Revitalizarea ar trebui luată în considerare atât în ceea ce privește impactul său asupra unei anumite zone degradate, cât și ca având efecte sinergice pe termen lung asupra orașului în ansamblu. Iar, schimbările climatice și transformarea peisajului au condus la extinderea rapidă a zonelor preurbane la nivel global, reprezentând noi „laboratoare” pentru studiul relațiilor om-natură care vizează gestionarea degradării terenurilor. Presupunând interacțiuni complexe și cu mai multe fațete între factorii de influență, s-a demonstrat că o contribuție relevantă la degradarea terenurilor derivă din factorii socioeconomici, dintre care cele mai importante au fost creșterea populației și extinderea urbană [11]. Degradarea terenurilor reflectă procese naturale și/sau umane care afectează negativ funcționalitatea solului și serviciile ecosistemice în cadrul sistemelor ecologice locale/regionale. Degradarea terenurilor este legată în mod intrinsec de sensibilitatea, reziliența și capacitatea de transport a ecosistemelor și de vulnerabilitatea comunităților locale, epuizarea solului crescând mai rapid decât, sau aproximativ în aceeași rată ca zonele construite [13]. Ca o amenințare cheie pentru mediu, degradarea terenurilor a atins deja praguri critice globale [3; 4]. Degradarea urbană este definită prin compararea valorilor de dezvoltare a unei anumite zone a orașului cu valorile medii corespunzătoare ale indicatorilor urbani sau regionali. Se dovedește că la determinarea zonei de revitalizare în cadrul zonei urbane degradate este necesar să se înțeleagă clar datorită căror factori endogeni se va putea asigura revigorarea acesteia. Diferențierea zonei degradate și a zonei de revitalizare ar trebui să se bazeze pe posibila concentrare a resurselor și sinergia acțiunilor [5]. Regenerarea urbană își propune să rezolve problemele urbane și să găsească îmbunătățiri pe termen lung în aspectele economice, fizice, sociale și de mediu ale zonelor în schimbare. Principalele principii ale regenerării urbane sunt: necesitatea de a stabili obiective clare și măsurabile pentru coerența între procesele de regenerare urbană și obiectivele de dezvoltare durabilă. Evaluarea condițiilor locale, resurselor naturale, economice și umane disponibile. Participarea și colaborarea părților interesate care conduc la diverse îmbunătățiri și ale condițiilor de mediu [9].

Materiale și metode

Au fost colectate și analizate sursele disponibile de informații pentru realizarea studiului, inclusiv documente de planificare, rapoarte de informare, planuri de dezvoltare, lucrări științifice și materiale literare. Informațiile colectate au fost compilate conform criteriilor funcționale așteptate descrise în Anuarul IPM - 2022 al orașului Căușeni.

Rezultate și discuții

Orașului Căușeni și dezvoltarea pe termen lung a teritoriului său, au determinat împărțirea acestuia în mai multe elemente cheie. Toate dintre aceste raioane reprezintă o organizație multifuncțională, iar sectorul Grigole Grigoriu este unul nou, fără infrastructură adecvată (Fig. 1). Orașul Căușeni este situat în regiunea de stepă a râului Nistru de Jos, unde se întâlnesc afluenții Botna și Lunguța.

Relieful este foarte accidentat și înconjurat de dealuri. Suprafața totală a orașului este de 10.030 de hectare, din care terenuri agricole reprezintă 5.980 de hectare sau 59,6%. Suprafața totală verde este de 257,5 hectare, în cea mai mare parte ocupată de plantații de producție, și 120,4 hectare, aproximativ 47% din suprafața totală.

Majoritatea utilizării terenului constă din aproximativ 13,2% livezi și 16,3% pășuni. Fondul de apă cu o suprafață de 54 de hectare este format din râul Botna, multe pâraie și 10 iazuri cu o suprafață de 21 de hectare. Zona studiată este situat în partea de sud-est a Republicii Moldova, în zona de stepă a bazinului inferior al râului Nistru, și are o climă unică în această țară. Are un climat temperat continental, cu ierni scurte și blânde și veri lungi și calde. Temperatura medie anuală este cuprinsă între 9,2 și 9,9 °C. Se înregistrează o temperatură pozitivă timp de 9 luni. Temperatura medie a celei mai calde luni - iulie - + 30,0 °C, cea mai rece - ianuarie - minus 15-20 °C. [1].

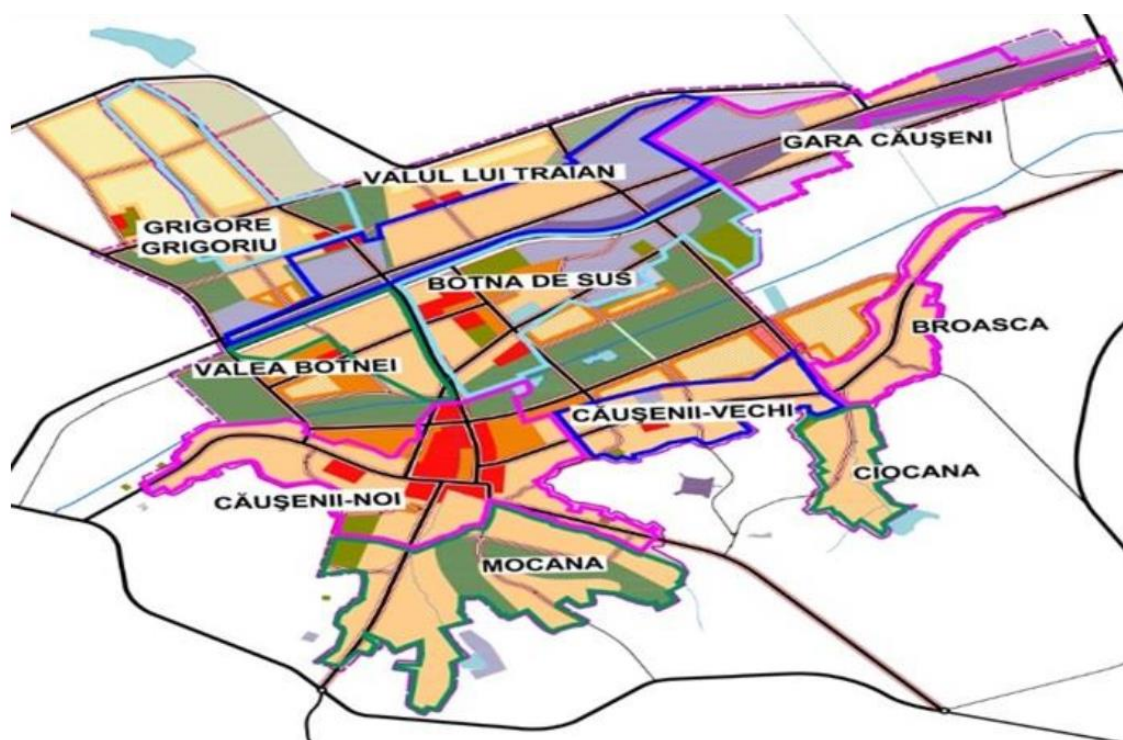

Figura 1. Structura evoluției orașului Căușeni situat în partea de sud-est a Republicii Moldova [7]

Influența reliefulor asupra dezvoltării locurilor poate fi observată în structura sistematică a orașelor. Zonarea urbană a fost realizată pentru a identifica zonele de intervenție precum și pentru a înțelege nivelul de dezvoltare urbană. Este locuit de 20% din limitele orașului și 30% din populație.

După cum am menționat anterior orașul a fost împărțit în 4 zone (Fig. 2) pentru a fi efectuată o analiză comparativă pentru a înțelege nivelul de dezvoltare și procesele care au loc în aceste sectoare, au fost efectuate analize și diagnostice în trei zone ale sectorului „Gara Căușeni” [1, 7]. Este important să se creeze zone de interes comun în regiune sau să se adapteze zonele existente la tendințele actuale. Prin urmare, fiecare dintre cele trei domenii a fost luată în considerare în termenii mai multor indicatori. De exemplu: social, ecologic, spațial funcțional și tehnic. Pentru fiecare zonă, acești indicatori au fost completați cu date deschise din documentele de strategie ale orașului, inclusiv baze de date statistice, precum și date colectate din mai multe surse de încredere.

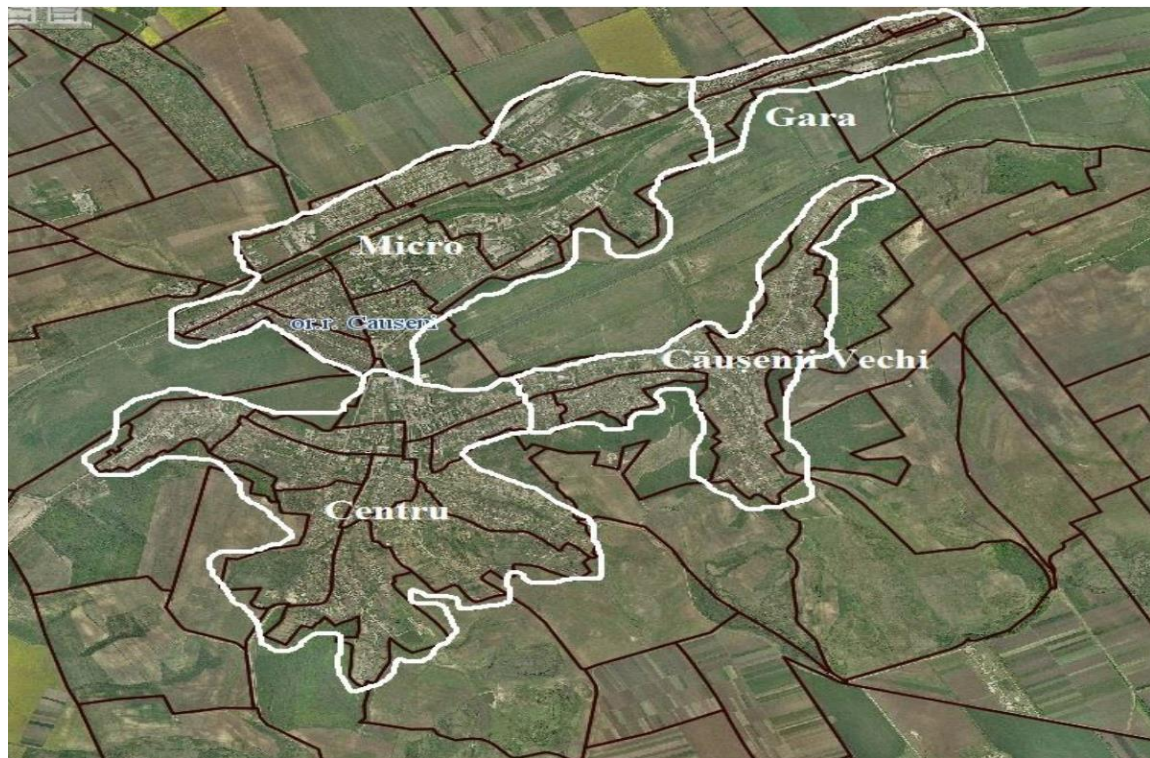

Figura 2. Reprezentarea sectoarelor analizate [7]

Aceste cifre reflectă situația din ultimii ani. Zonele declarate pentru reactivare se confruntă cu mai multe fenomene negative. Trebuie să înțelegem problema acestui spațiu comun, posibilitatea de a interveni în acțiuni de activare. După calcularea indicatorilor referitori la populație și a totalurilor la nivel de oraș. Zona a adunat următoarele scoruri: Căușenii Vechi - 60,32 puncte; microzona - 37,76 puncte și centru - 25,75 puncte. Unele zone au fost nefavorabile în comparație cu altele cu cele mai mari scoruri [7].

Din punct de vedere strategic, s-a decis ca zona propusă pentru reactivare să fie „Căușenii Vechi”, pe baza punctelor adunate. Un sector cu infrastructură fizică și de afaceri subdezvoltată, probleme de mediu, proiectare slabă a spațiului public, migrație și lipsă de locuri de muncă. Datorită amplasării pe zona inundabilă a râului Botna, apele subterane stau la suprafață. Eliminarea deșeurilor în acest sector este foarte subdezvoltată, populația îmbătrânește, fondul genetic se schimbă și există prea puține meserii pentru noi locuri de muncă.

Infrastructura urbană a orașului este reprezentată de companii din diferite sectoare economice. Cel mai important sector economic al orașului este industria de prelucrare, care se caracterizează printr-un accent deosebit pe industria alimentară. Produse vinicole, dulcețuri și făină pe bază de materii prime locale. Sectorul agricol este o parte importantă a economiei urbane și o sursă majoră de venit pentru o mare parte a populației. Sectorul vitivinicol joacă un rol important în dezvoltarea industrială a orașului, companii precum „Suvorov Vin” producând aproximativ 16.000 de sticle de vin pe zi, precum și vinificatori individuali care activează pe teritoriul orașului. Amplasarea geografică și condițiile climatice sunt factori care contribuie la producerea unui vin bun în orașe.

Din punct de vedere strategic, zona este foarte importantă, dar situată convenabil cu mai multe situri și căi de acces către centrul orașului, activitate economică redusă și spații verzi frumoase de interes comun sunt Nr. În general, locuitorii „Căușenii Vechi” sectorul se confruntă cu problema lipsei de canalizare centrală și construiesc sisteme de canalizare improvizate care nu doar poluează mediul, ci și pun în pericol structurile acestora. Deoarece apele subterane sunt apă de suprafață și prezintă risc de contaminare, administrația ar trebui să inițieze procesul de planificare a canalizării. Există, de asemenea, o diagramă explicativă (Fig. 3) care arată unele dintre țintele pentru revitalizarea regională. În plus, reglementările privind protecția mediului și restricțiile ecologice sunt prezentate în Figura 4 [7].

Figura 3. Zona de revitalizare „Căușenii Vechi” [7]

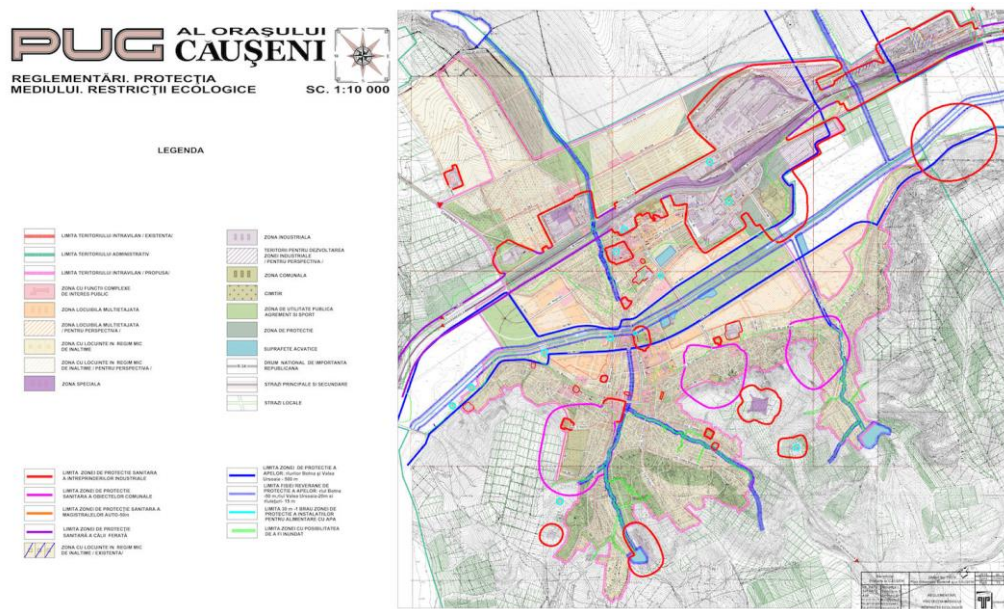

Figura 4. Reprezentarea protecției mediului și restricțiilor ecologice [8]

Cernoziomul, aproximativ 85%. Podeaua solurilor cenușii de pădure, aproximativ 10%. Soloneț și Solonceac (soluri sărate) - 5%. Fondul de rezervă al orașului este de 1308,27 hectare. Terenul cultivat constituie 8317,17 hectare; extravilanul - 4282,07 hectare; intravilanul - 1246,24 hectare; transport - 186,66 hectare. Cu toate acestea, părți semnificative ale solurilor sunt afectate sau prezintă un risc ridicat de degradare prin eroziune, acidificare, alcalinizare, umiditate excesivă sau uscare, salinizare și compactare [1, 8]. Pe teritoriul orașului predomină cernoziomul carbonatic și cel obișnuit. Potrivit datelor de funciar cadastrale, calitatea medie a solului este de 65 de puncte, iar media pentru Republică este de 63 de puncte. Solurile argiloase, brun-gălbui, luto-nisipoase și mâlurile încărcate de nisip servesc drept soluri de bază.

Concluzii

Degradarea solului reflectă procese naturale și/sau umane care afectează negativ funcția solului și serviciile ecosistemice din ecosistemele locale/regionale. Și regenerarea urbană își propune să rezolve problemele urbane și să găsească îmbunătățiri pe termen lung în aspectele economice, fizice, sociale și de mediu ale zonelor în schimbare.

Zona cercetată și dezvoltarea pe termen lung a teritoriului său au determinat împărțirea sa în mai multe elemente cheie. Influența reliefulor asupra dezvoltării locurilor poate fi observată în structura sistematică a orașelor. Relieful în această zonă este foarte abrupt și înconjurat de dealuri.

În timp ce orașul a fost împărțit în patru zone pentru a efectua analize comparative și pentru a înțelege nivelul de dezvoltare și procesele care au loc în aceste sectoare, analiza și diagnosticarea sunt efectuate în trei zone „Gara Căușeni”. Din punct de vedere strategic, pe baza punctelor adunate, s-a hotărât ca zona propusă pentru revitalizare să fie „Căușenii Vechi”, dar situată convenabil cu mai multe locuri și căi de acces către centrul orașului, activitate economică redusă și lipsă de verdeață. Iar apa subterană este apă de suprafață cu regret poluată. Guvernele ar trebui să înceapă procesul de planificare a canalizării deoarece sunt amenințate de poluare.

Orașul are 10.030 de hectare, din care terenuri agricole reprezintă 5.980 de hectare sau 59,6%. Suprafața totală verde este de 257,5 hectare, în cea mai mare parte ocupată de plantații de producție, și 120,4 hectare, aproximativ 47% din suprafața totală.

Mulțumiri. Autorul îi adresează mulțumiri Dl Donțu Anatolie, primarul orașului Căușeni și Dl Vrhovețchi R., șef interimar, Inspecția pentru Protecția Mediului Căușeni, pentru sprijinul informativ și materialele de bun augur, care au contribuit la realizarea acestei lucrări.

De asemenea, aș dori să-i mulțumesc Dnei Cojocar Olesia dr., conf. univ., conducătorul principal al tezei de licență, Departamentul „Agronomie și mediu”, Facultatea de Științe Agricole, Silvicultură și ale Mediului, UTM, pentru sfaturile și îndrumările sale valoroase în timpul pregătirii acestui articol.

Referințe

1. Anuarul Inspectoratului pentru Protecția Mediului, orașul Căușeni. 2022. 104 p.
2. Degraded urban areas. [online]. [accesat 09.01.2023]. Disponibil: <https://www.gov.si/en/topics/degraded-urban-areas/>.
3. GIBBS, H.K., and SALMON, J.M. Mapping the world's degraded lands. *Applied Geography* 57: 2015. pp. 12–21.
4. FERREIRA, C., KALANTARI, Z. and PEREIRA, P. Liveable cities: *Current environmental challenges and paths to urban sustainability*. *Journal of Environmental Management* 277: 2021. pp. 111458.
5. Methods for determining the degraded territory of the city and local potentials for its revitalization. [online]. [accesat 15.11.2022]. Disponibil: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/view/218>.
6. PANCEWICZ Alina, JANIKOWSKA, Wiktoria, TADLA, WAWRZONOWSKA, Natalia Karolina. *Revitalization of degraded areas and facilities in the cities of core of the metropolis GZM*, In: *Architecture Civil Engineering Environment*, No. 1/2022, Poland. pp. 39-52 doi: 10.21307/ACEE-2022-004.
7. Plan urbanistic general al orașului Căușeni. [online]. [accesat 20.12.2022]. Disponibil: <https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-09-nu-203-arfc-2022.pdf>.
8. Primăria orașului Căușeni. Planul urbanistic general. [online]. [accesat 05.11.2022]. Disponibil: [https://primaria.causeni.org/planul-urbanistic-general/#!/prettyPhoto\[pp_gal\]/15/](https://primaria.causeni.org/planul-urbanistic-general/#!/prettyPhoto[pp_gal]/15/).
9. ROBERTS, P. SYKES, H. *The evolution, definition and purpose of urban regeneration*. In: *A handbook*. Sage 2000, p. 17, p. 18.
10. The National Urban Revitalization Network in the Republic of Moldova was officially launched. [online]. [accesat 03.12.2022]. Disponibil: <https://solidarityfund.md/en/a-fost-creata-reteaua-nationala-de-revitalizare-urbana-din-republica-moldova/>.
11. Urbanisation-driven land degradation and socioeconomic challenges in peri-urban areas: Insights from Southern Europe. [online]. [accesat 13.12.2022]. Disponibil: <https://link.springer.com/article/10.1007/s13280-022-01701-7>
12. Urban development and environmental degradation. [online]. [accesat 04.01.2023]. Disponibil: <https://www.fs.usda.gov/research/treesearch/60941>.
13. ZHU, Y., WANG, D., YANG, W. and SHI, P. Spatial distribution of soil trace element concentrations along an urban-rural transition zone in the black soil region of northeastern China. *Journal of Soils Sediments* 19: 2019. pp. 2946–2956.
14. Wikipedia. [online]. [accesat 11.01.2023]. Disponibil: <https://en.wikipedia.org/wiki/Gentrification>.